

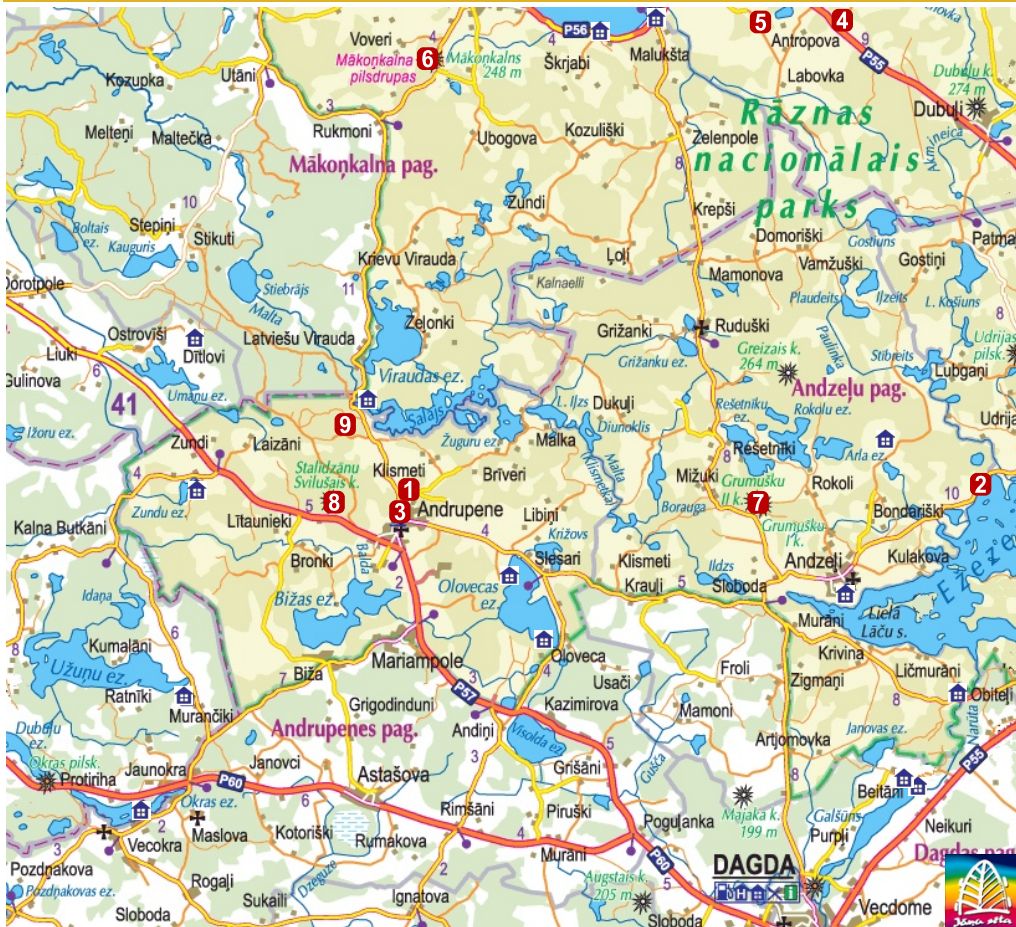


# DABAS RĀZNA AICINA! VĒROTĀJIEM



## AUGI ANDRUPENES PURVĀ

Nacionālā parka teritorijā drīkst brīvi staigāt, ogot, sēņot, vērot ainavas, augus, putnus un dzīvniekus, braukt ar velosipēdu, airu un buru laivām. Ar automašīnu drīkst braukt tikai pa vispārējās lietošanas ceļiem. Ugunsgruķu kurināšana ir atļauta tikai šim mērķim paredzētās un labiekārtotās vietās.



**IBA** Rāzns nacionālais parks ir jaunākais no nacionālajiem parkiem Latvijā. Tas atrodas Latgales vēsturiskajā novadā, ko tālāni un patiesi dēvē par „Zilo ezeru zemi”.

Parks izveidots, lai saglabātu Rāzns ezera un Latgales augstienes centrālās daļas dabas, ainavas un kultūras vērtības, veicinātu ilgtspējīgu teritorijas saimniecisko attīstību, dabas tūrisma un ekoloģisko izglītību.

Parka bagāto kultūrvidi veido latgaliešu un citu Latgalē dzīvojošo tautu mentalitāte, folklorā, reliģiskās, sadzīves, amatniecības un svētku svinēšanas tradīcijas, vēstures un arhitektūras pieminekļu daudzveidība un īpaša kultūrainava, ko nosaka vietas apbūves un arhitektūras tradīcijas.

Lielākā dabas aizsardzības vērtība piemīt parka ezeriem, bioloģiski vērtīgiem zaļajiem, mežiem, purviem un tajos dzīvojošām augu un dzīvnieku sugām.

Parka dabas vērtību iepazīšana iespējama, dodoties kādā no Dabas aizsardzības pārvaldes organizētajām dabas izziņas ekskursijām, izstaigājot **Andrupenes purva 1** dabas taku un **Piloro ozolu audzi 2**.

### TŪRISMA PAKALPOJUMI

#### Informācija:

- [www.dagda.lv](http://www.dagda.lv), 65681420, 26244209;
- [www.celotajs.lv](http://www.celotajs.lv), 67617600;
- [www.daba.gov.lv](http://www.daba.gov.lv), 64605860;
- muzejs „Andrupenes lauku sēta”, 26458876;
- podnieks Evalds Vasilevskis, 26382112;
- saimniecība „Rudo kumelju pauguri”, 26376917.

**Neatliekamās palīdzības dienesta tālrunis: 112**

#### Ēdināšanas iespējas:

Dagdā (aktuālo kafejnīcu darba laiku vēlams noskaidrot Dagdas tūrisma informācijas centrā); iepriekš piesakoties, Latgales kulinārā mantojuma ēdienu degustācija iespējama arī muzejā „Andrupenes lauku sēta”.

**Veikali:** Andrupenē, Dagdā.

#### Tuvākās naktsmītnes:

- Zundi (Zundu ez. krasts), 29134246;
- Pinti (Oloveca ez. krasts), 26410859;
- Runčuki (Oloveca ez. krasts), 28375881;
- Dana (Salāja ez. krasts), 64621001;
- Mežmalas (Dīlovi), 26402687;
- Ezersētas (Užuņa ez. krasts), 29166259;
- Pie Okras ezera, 26473072;
- Savagi (Andzeļi), 28797802;
- Papeles (Ezerniekos), 26127161;
- Obiteļa (Obiteļi), 29152078;
- Vuciņi (Arla ez.), 29244926;
- Tinēji (Galšūna ez. krasts), 65680363;
- Vējrozes (Galšūna ez. kr.), 65653992;
- Jaunliepiņas (Škrabji, Rāzns ez.), 27876016;
- Rāzns pērle (Malukšta), 29364196.

### MARŠRUTA RAKSTUROJUMS

Rāzns nacionālā parka purvu krāšņumu un to dabas daudzveidību vislabāk iepazīt Andrupenes purvā, kur ierīkota dabas taka **1**.

**Norādes:** Andrupenes ciemā uzstādītas norādes uz „Andrupenes lauku sētu”, muzeja teritorijā – uz purva taku.

**Auto stāvlaukums:** pie etnogrāfiskā muzeja.

**Takas sākums:** Andrupenes ciemā, muzeja „Andrupenes lauku sēta” teritorijā.

**Takas beigu punkts:** uz ceļa pie etnogrāfiskā muzeja.

**Takas garums:** 0,75 km.

**Grūtības pakāpe:** viegla taka, piemērota īsai pastaigai. Pa ceļam uz purva laipu meža gravā ierīkotas koka kāpnes. Purva laipai dēļu segums. Mitrā laikā takas dēļi var būt slideni. Maršruts nebūs piemērots velosipēdistiem, ģimenēm ar maziem bērniem un cilvēkiem ratiņkrēslos.

**Aprikojums:** virspusīgai purva augu iepazīšanai nav nepieciešamas papildu ierīces. Tomēr augu vērošana būs aizraujošāka, ja līdzi ņemsi lupu. Retāk sastopamu augu noteikšanai noderēs augu noteicējs. Ceļojuma laikā tapušās fotogrāfijas iespējams augšuplādēt portālā [www.dabasdati.lv](http://www.dabasdati.lv), kur nofotografēto augu sugu palīdzēs noteikt speciālists.

**Ieteicamais laiks:** Andrupenes purvs apskates vērts ir jebkurā gada laikā. Pirmie purva augi ziedēt sāk jau aprīlī. Ziediem bagātākais tas ir maijā un jūnijā. Rudens mēnešos nogatavojas ogas. Savukārt ziemas sala laikā purva ainavas vērot var no vietām, kuras citā laikā pārliekā mitruma dēļ nav pieejamas.

**Alternatīvas:** latgaliešu kultūru, kulināro mantojumu, sadzīves un svētku svinēšanas tradīcijas var iepazīt muzejā „Andrupenes lauku sēta” **3**. Latgales podniecības tradīcijas – Kaunatas pagasta „Akmiņšos” **4**, zirgkopības – „Rudo kumelju pauguros” **5**. Skaidākais skats uz Rāzns ezera paveras no teikām apvītā Mākoņkalna **6**, kura virsotnē reiz slējās viduslaiku pils. Aktīvās atpūtas cienītāji var izstaigāt Grumušku **7** un Stalidzāna **8** pilskalnu takas vai doties garākā pastaigā pa Maltas osa valni līdz Dubuleiša ezeram **9**.

### PADOMI CEĻOTĀJIEM

- Nenokāp no purva laipas – takas malas var būt slīskņainas un bīstamas!
- Neaiztiec nepazīstamus augus. Tie var būt indīgi.
- Pēc dabā pavadītas dienas pārbaudi, vai neesi salasījis ērces.
- Lieki netrokšņo un netraucē ne citus ceļotājus, ne purva iemītniekus.
- Cieni atpūtas vietu ierīkotājus. Saudzē to izveidoto infrastruktūru.
- Neatstāj atkritumus. Ņem tos sev līdzi.
- Atbalsti vietējos zemniekus un uzņēmējus. Izmanto to piedāvātos produktus un pakalpojumus.
- Uzzini vairāk. Vaicā zinātājiem.



Rasene un andromeda Andrupenes purvā



Andrupenes purva laipa

Citus aktīvā tūrisma maršrūtus meklējiet [www.celotajs.lv](http://www.celotajs.lv)!



Daļēji finansēts ar EEZ un Norvēģijas finanšu instrumentu granta palīdzību no Islandes, Lihtenšteinas un Norvēģijas.

Andrupenes purvs ir augstais jeb sūnu purvs. Ūdeni un barības vielas tas saņem tikai no nokrišņiem, jo pārlietu biežais kūdras slānis neļauj tās saņemt no gruntsūdeņiem. Visbiežāk sastopamie augi un arī galvenie kūdras veidotāji augstajos purvos ir dažādu sugu sfagni. Tipiski sūnu purvu iemītnieki ir arī makstainās spilves, purva šeihcērijas, polijlapu andromedas, vistenes, dzērvenes, lācenes, virši un rasenes. Purva ieplakās un lāmās nereti aug arī tipiski zemo jeb zāļu purvu iemītnieki – grīšļi. Purva augi ir ļoti pieticīgi. Tie spēj izdzīvot skābā vidē, mitruma pārbagātībā un barības vielu nabadzībā. Purvā neredzēsīm leknus augus ar lieliem, košiem ziediem, taču apbrīnas vērts ir purva augu spēja pielāgoties skarbjaiem dzīves apstākļiem.



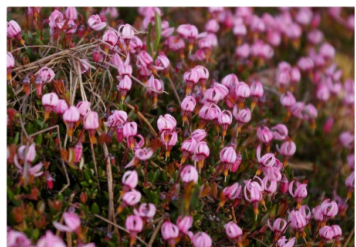
**Parastā priede** ir teju vai vienīgais koks, kas spēj izdzīvot skarbjajos sūnu purvu apstākļos. Tomēr nelabvēlīgo apstākļu dēļ tās visbiežāk izaug nelielas, līkas un kropļīgas. Neskatoties uz to, tās var būt pat 100 līdz 300 gadus vecas.



**Parastais baltmeldrs** aug sūnu purva ieplakās un lāmu malās, kur veido skrajus, līdz 30 cm augstus ciņus. Jūnijā, jūlijā zied sīkiem, grūti pamanāmiem ziediem, kas sakārtoti ļoti pamanāmā, baltā vai bālī dzeltenā pušķveida ziedkopā.



Sūnu purvu mitrās ieplakās un lāmu malās bieži augošo **purva šeihcēriju** grūti pamanīt pat tās ziedēšanas laikā – jūnijā, jūlijā. Vieglāk to ieraudzīt laikā, kad nogatavojas tās augļi – gaiši zaļi, trīsdalīgi pūslīši.



**Purva dzērvene** aug gan uz ciņiem, gan mitrākās ieplakās. Tā ir mūžzaļš sīkkrūms, kura ložņājošais stumbrs var sasniegt pat 80 cm garumu. Jūnijā, jūlijā zied sīkiem, maigi rozāniem ziediem. Ogas nogatavojas septembrī. Nenoplūktas, pie auga tās saglabājas visu ziemu. Pat pavasarī lasītas dzērvenes garšas ziņā nav sliktākas par rudenī vāktajām. Ogas pārtikā izmanto ne tikai cilvēki – tās ir nozīmīga barības bāze arī putniem un zvēriem, īpaši ziemas laikā.



Augsto purvu malās un purvainos mežos bieži augošo **purva vaivariņu** viegli pazīt pēc izteikti reibinošās smaržas, ko izdala mūžzaļā sīkkrūma jaunās lapas. Jūnijā, jūlijā zied baltiem ziediem. Vaivariņš ir daudz ārstniecisku drogu sastāvdaļa, tomēr satur spēcīgas indes, tāpēc jālieto uzmanīgi. Palīdz arī pret kodēm.



Mitrās purva ieplakās un lāmu malās, nereti arī slapjās plāvās samērā blīvas audzes veido **trejlapu puplaksis**. To viegli pazīt pēc trijdaļīgas lapas. Maijā, jūnijā zied baltiem, ķekarā kārtotiem ziediem. Tautas medicīnā lieto pret kuņģa, aknu un nervu kaitēm.



Kaut grīšļi ir tipiski pārmitru plavu un zāļu purvu augi, vairākas to sugas pielāgojušās dzīvei arī sūnu purvos. Sūnu purva malās un mitrajās ieplakās bieži sastopams zilganzaļais **dūkstu grīslis**. Zied maijā, jūnijā. Tā ziedi paslēpti rūsganbrūnā, nokarenā vārpīnā.



Purvu malās un purvainos mežos aug **zilenes**. To krūmi nedaudz augstāki kā mellenēm, arī ogas lielākas – tumši zilas ar blāvu apsarmi, lapas zilganzaļas. Zied vasaras sākumā, ogas nogatavojas augustā. No ogām vāra ievārījumu, kompotu, bet vislabāk tās lietot svaigā vai kaltētā veidā! Ogas un mētras lieto arī slimību ārstēšanai.



**Melnā vistene**, vilku oga jeb raganu melleņu augstajos purvos ir bieži sastopama. Kaut augs šķiet īss, tā gulošais stumbrs var sasniegt pat metra garumu. No aprīļa līdz jūnijam zied sīkiem, sārtiem ziediem. Tās auglis jeb oga ir ēdama, taču nav īpaši garšīga. Gatava tā ir sulīga un slāpes remdējoša. Tautas medicīnā lieto kā tonizējošu, antiseptisku un diurētisku līdzekli. Krievijā no ogām gatavo degvīnu, Somijā – ievārījumu.



No spilvēm sūnu purvos visbiežāk sastop **makstaino spilvi**, kas veido blīvas, līdz 70 cm augstus ciņus. Aprīļa beigās, maijā stublāja galotnē izveidojas pelēcīga ziedvārpa. Pēc noziedēšanas no ziedvārpas izaug gari, balti lidmatīņi, kas ziedvārpu pārvērs par baltu „vates pikū”.



**Sila virsis** ir bieži sastopams mūžzaļš sīkkrūms, kas aug gan sūnu purvos, gan sausos priežu mežos un virsajos. Purvā augšanai tas izvēlas sausākas vietas un ciņus. Zied no jūlija līdz septembrim. Ziedi bagāti ar nektāru, tādēļ vietās, kur virsāju platības ir lielākas, viršu ziedēšanas laikā to audzēs nereti ierīko bišu „ganības”. Tautas medicīnā lieto kā diurētisku un nomierinošu līdzekli.



Augstajos purvos uz ciņiem kopā ar vistenēm, lācēm un sfagniem nereti aug **dzegužlīni** jeb lācsūnas.



Vieni no savdabīgākajiem purva augiem ir rasenes. Lai izdzīvotu skarbjajos purva apstākļos, tās iemanījušās trūkstošās barības vielas uzņemt no kukaiņiem. Rasenes lapas ir kā lamatas – kukaiņi pielīp lipīgam šķidrumam, ko izdala lapu dziedzermatiņi. Kukainis šķidrumā tiek izšķīdināts un uzsūkts augā. Pāri paliek tikai hitīna apvalki, spārni un kājas. Visbiežāk Latvijas purvos var sastapt **apaļlapu raseni**. No citām rasenēm to viegli atšķirt pēc apaļajām, sūnām piekļautajām lapām.



Otra biežāk sastopamā raseņu suga ir **garlapu rasene**. To viegli atšķirt pēc garenajām, stāvajām lapām. Vasaras vidū gan garlapu, gan apaļlapu rasene uzziē ar baltiem ziediem, kas uz sprīdi gara kāta paceļas virs lapu rozetes.



**Polijlapu andromeda**, tautā saukta par blusukārklīņu, ir neliels purva sīkkrūms. No maija līdz septembrim zied ar rozā ziediem, kas atgādina zvaniņu. Augs ir indīgs!



Augstajos purvos daudzkrāsainu pakļāju veido purvam raksturīgas sūnas – dažādu sugu **sfagni**, ko nereti dēvē par baltajām sūnām. Savdabīgās uzbūves dēļ sfagni spēj uzņemt lielu ūdens daudzumu, kas 20 līdz 30 reizi pārsniedz to masu sausā stāvoklī.